

Література

1. Державна служба статистики України: статистична інформація [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Прохорчук С.В. Інноваційна спроможність економіки України в умовах глобалізації / С.В. Прохорчук // Глобальні та національні проблеми економіки. — 2015. — №7. — С. 203—206.
3. Радченко Л. П. Інноваційний розвиток національної економіки та механізми його забезпечення [Електронний ресурс] / Л. П. Радченко. — Режим доступу до ресурсу: <https://zenodo.org/record/20716/files/15X-159-167.pdf>.
4. Ткаченко Т. П. Розвиток інноваційного підприємництва в Україні [Електронний ресурс] / Т. П. Ткаченко, Р. В. Тульчинський — Режим доступу до ресурсу: http://economy.kpi.ua/files/files/40_kpi_2010_7.pdf.
5. Тюха І. В. Проблеми інноваційної діяльності в Україні та на вітчизняних підприємствах [Електронний ресурс] / І. В. Тюха, В. А. Кузнєцова — Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4545>

Вікторія Анатоліївна Гросул,

д-р е.н., зав. кафедри економіки та управління,

ДВНЗ «Харківський державний університет харчування та торгівлі» viktoriagrosul@gmail.com

Олена Михайлівна Филипенко,

к.е.н., проф. кафедри економіки та управління,

ДВНЗ «Харківський державний університет харчування та торгівлі» emfil@ukr.net

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ РАЗВИТИЕ ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ DEVELOPMENT OF INNOVATIVE BUSINESS IN UKRAINE

Анотація. Висвітлено проблеми та перспективи розвитку інноваційного підприємництва в Україні. Визначено характеристики інноваційної системи, які формують фактори успіху і бар'єри для розвитку інноваційного підприємництва, а також інструментів і механізмів підтримки малого інноваційного бізнесу.

Аннотация. Раскрыты проблемы и перспективы развития инновационного предпринимательства в Украине. Определены характеристики инновационной системы, формирующие факторы успеха и барьеры для развития инновационного предпринимательства, а также инструменты и механизмы поддержки малого инновационного бизнеса.

Abstract. Problems and prospects of innovative business development in Ukraine are opened. The characteristics of innovative system which form factors of success and barriers to development of innovative business, and also tools and mechanisms of support of small innovative business are determined.

Інноваційні процеси відіграють у сучасній економіці надзвичайно важливу роль, а визначення та врахування їх особливостей є неодмінною умовою забезпечення ефективності економічної стратегії держави. Лише на цьому шляху національна економіка може зайняти пристойне місце в світовому ринковому середовищі. Створення належних стимулів для поширення інноваційної моделі економічної поведінки українського бізнесу стає одним із найвизначальніших завдань економічної політики держави.

Проблема розвитку інноваційного підприємництва в Україні зумовлена переходом економіки на якісно новий — інноваційний тип розвитку. Економічне зростання країни в сучасних умовах значною мірою залежить від її здатності адаптуватися до технологічних зрушень, а збільшення обігу та зростання виробництва — від інновацій.

Незважаючи на важливість інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності окремих підприємств і економік у цілому, однозначного розуміння інноваційної діяльності в цей час не існує. З економічної точки зору основне завдання інновацій — створення додаткової цінності як для споживачів, так і для компаній, що впроваджують інновації. Компанії здійснюють різні види інноваційної діяльності, включаючи розробку нових товарів і послуг, підвищення продуктивності праці, а також ефективності організаційних і маркетингових процесів, поліпшення якості й доступності своїх товарів/послуг і т.д.

Об'єктивні зміни в суспільному економічному розвитку призвели до нової моделі розвитку економіки, для якої характерні принципово нові риси та пріоритети. Важливу роль у житті суспільства стали відігравати галузі, що ґрунтуються на так званих високих технологіях, а також галузі, що безпосередньо задовольняють потреби людей.

У всьому світі найрезультативнішою із впровадження інновацій вважається промисловість. Виробництво стає зорієнтованим не на масового споживача, а на специфічні потреби окремих індивідів, тобто на невеликі за місткістю ринки. Високими темпами зростає чисельність підприємницьких структур, особливо малих і середніх підприємств, які спроможні швидко адаптуватися до

вимог зовнішнього середовища. Швидкі темпи модернізації життя людей призводять до зростання вимог до якості товарів і послуг, до їх розмаїтості. Відповідно, суспільство стає відкритішим і сприйнятливішим до інновацій як засобу досягнення необхідного розмаїття.

Метою даного дослідження є виділення характеристик інноваційної системи, які формують стимули й бар'єри для розвитку інноваційного підприємництва, і оцінити ступінь їхньої інваріантності стосовно поведінки інноваційних компаній у різних інституціональних умовах. Об'єктами дослідження стали малі інноваційні компанії харківського регіону.

Дослідження проводилося шляхом анкетних опитувань керівників підприємств. Була розроблена анкета, що включає 16 питань, що охоплюють різні аспекти діяльності підприємств. У вибірку ввійшли близько 20 малих інноваційних компаній.

Серед підприємств вибірки 47 % надають послуги, 46 % виробляють товари, а 7 % компаній роблять і те, і інше. Рівень новизни продукції (або послуг) підприємств досить високий: менше третини компаній виробляють традиційну продукцію, і практично половина компаній вважають свою продукцію новою для національного ринку. Серед джерел інноваційних ідей абсолютно домінують власні ідеї підприємців, а також результати власних дослідницьких розробок. Інтелектуальна власність компаній представлена переважно товарними знаками, ноу-хау й ліцензіями.

У процесі аналізу увага була сфокусована на трьох аспектах: що заважає розвитку малих фірм в інноваційній сфері, які фактори їхнього успіху, і які форми підтримки інноваційного бізнесу є кращими.

До визначальних чинників, що гальмують інноваційну діяльність, належать: відсутність фінансування, недосконалість законодавства, високі кредитні ставки та невизначеність зовнішнього середовища. Зазначимо, що немає різких відмінностей при зіставленні впливу чинників на інноваційну діяльність підприємств як на рівні регіону, так і України в цілому. Саме ці чинники визначають темпи та ефективність інноваційної діяльності, а тому їх враховують при вирішенні проблем регулювання інноваційної діяльності як на макро-, так і на мікрорівні.

У цілому проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що основні бар'єри для створення нових і розвитку існуючих малих інноваційних фірм пов'язані з фінансуванням і кадровими проблемами. Недолік власних коштів на тлі практично повної відсутності в Україні венчурного фінансування, неможливості одержання банківських кредитів на старті бізнесу, слабого розвитку механізмів фінансування з боку «бізнес-ангелів» і інвестиційних фондів часто є не просто високим, а непереборним бар'єром. Як значимий бар'єр респондентами виділена також недосконалість законодавства. Недоліки нормативного середовища підприємницької діяльності породжують адміністративні бар'єри, що мають складну структуру. Це процедури податкового адміністрування, діяльність перевіряючих органів, у ряді галузей важливою проблемою є галузеве регулювання, у тому числі процедура одержання ліцензії. Останнім часом державою початі рішучі кроки, спрямовані на зниження адміністративних бар'єрів і створення сприятливішого для розвитку малих підприємств середовища, однак наше дослідження вказує на те, що значимість таких бар'єрів для бізнесу залишається високою.

В якості основних факторів успіху подолання проблем на старті бізнесу і його подальшого розвитку виділені, по-перше, характерна для України в цілому важливість особистих зв'язків і, по-друге, фактори, пов'язані з людським капіталом — особисті якості та ефективність керівника, можливість залучення працівників, що володіють необхідними компетенціями в умовах характерних для малого бізнесу обмежень на можливості кар'єрного росту та систему винагороди.

Також була виявлена найважливіша потреба в інформаційній підтримці — малий інноваційний бізнес найбільше має потребу в інформаційних сигналах з боку уряду про його плани й пріоритети, в інформації про нові технології й ринкові тенденції. На другому місці для діючого бізнесу (і на першому для того, що створюється) — потреба у фінансуванні.

Практично всі інноваційні компанії опираються винятково на власні кошти і кошти своїх друзів і партнерів, але в процесі розвитку бізнесу збільшується роль банківських кредитів. Венчурні інвестиції, на жаль, поки незначно поширені.

Навчання перебуває в числі пріоритетів для починаючих підприємців, і не дуже важливо для діючих інноваторів, зате для розвитку бізнесу особливого значення набуває можливість кооперації з іншими учасниками інноваційної системи, як малими, так і великими. Виявилися помітні відмінності між інноваційними компаніями, що перебувають на різних стадіях життєвого циклу: на старті підприємців цікавить, насамперед, фінансова підтримка, інформаційна підтримка й навчання основам ведення бізнесу. У досвідчених компаній потреби в підтримці стають більше різноманітними й диференційованими: для подальшого росту життєво необхідний розвиток кооперації з іншими організаціями, підтримка виходу на нові ринки, розвиток інфраструктури.

Дисперсійний аналіз отриманих оцінок факторів, що сприяють успіху інноваційного бізнесу, і перешкоджають його розвитку показав, що найпогодженішими виявилися думки із приводу факторів успіху — особистість керівника та кваліфікація персоналу, найбільший розкид думок із при-

воду важливості власних НІОКР і патентного захисту. Ми вважаємо, що це відображає як нерозвиненість інноваційної інфраструктури, зокрема, інститутів інтелектуальної власності, так і розмаїтість сфер інтересів респондентів. У той же час в умовах нестабільного і слабо структурованого інституціонального середовища закономірна перевага особистих зв'язків і превалювання індивідуальних норм і правил стосовно загального.

Виконані нами дослідження регіонального ринку інновацій показали, що існують структурні дисбаланси між пропозицією та попитом на інноваційні розробки за різними характеристиками. Багато в чому це пов'язане з існуючими особливостями вітчизняної інноваційної системи, у якій недостатньо розвинуті інститути, що трансформують знання в інновації. У числі таких інститутів особливе місце займають малі інноваційні фірми, які є «двигуном» інновацій.

Чухрасва Наталія Миколаївна

к.е.н., ст. викладач кафедри економіки підприємств

ДВНЗ «Київський економічний університет імені Вадима Гетьмана», nataliya_nch@mail.ru

Грива Катерина Юріївна

студентка 2 курсу, МЕІМ, гр. 201,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,

Katya_malysheva_1997@list.ru

МІСЦЕ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

МЕСТО ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

LOCATION INNOVATION PROCESSES IN AGRICULTURAL ENTERPRISES

Анотація. У роботі розглянуто стан і проблеми інноваційних процесів на сільськогосподарських підприємствах та їх місце в економіці. Дана оцінка матеріально-технічної бази економічних показників і визначені основні напрями підвищення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Аннотация. В работе рассмотрены состояние и проблемы инновационных процессов на сельскохозяйственных предприятиях и их место в экономике. Дана оценка материально-технической базы экономических показателей и определены основные направления повышения инновационной деятельности сельскохозяйственных предприятий.

Abstract. The paper discusses the status and problems of innovation processes in agricultural enterprises and their place in the economy. The estimation of the material and technical base of the economic indicators and the main directions of improving the innovation of agricultural enterprises.

У наш час економіка України познає економічної та фінансової кризи. Більшість сільськогосподарських товаровиробників стали банкрутами або неконкурентоспроможними. Знизився рівень рентабельності виробництва, аграрний сектор втратив платоспроможність. Матеріально-технічна база підприємства не відповідає вимогам сучасності. Професійний консерватизм ще більше посилює проблему персоналу сільськогосподарських підприємств, через це підривається основа розвитку в минулому не тільки галузі, а й суспільства в цілому, продовольча безпека держави під загрозою, демографічна криза зростає у сільській місцевості, зростає бідність і безробіття населення, трудова міграція стає активною.

Важлива роль в економічному зростанні національної економіки належить інноваціям, які слугують підґрунтям для ефективного розвитку підприємницьких структур у довгостроковій перспективі. Тільки завдяки такому підходу можна розірвати коло виробничих, технологічних, ресурсних обмежень. Багато вітчизняних і зарубіжних учених присвячували свої праці проблемам інноваційного розвитку економічних систем: В. Я. Амбросов, М. М. Гаврилюк, Н. Г. Филимонова, П. Т. Саблук, Б. Твісс, В. Трегобчук, В. Г. Чабан та ін. Вони досліджували ряд практичних і теоретичних питань, присвячених проблемам підвищення інноваційного розвитку підприємств.

Головною умовою подолання наслідків трансформаційного спаду національної економіки, реалізації в сільському господарстві стратегії структурних реформ і оздоровлення проблемних підприємств є прийняття інвестиційно-інноваційного механізму модернізації сільськогосподарських, орієнтованого на повне оновлення управлінсько-організаційного та техніко-технологічного виробництва. Шкода, але діюча модель інвестиційного процесу в аграрній сфері економіки в цілому продовжує бути малоефективною, в якій відсутні основні джерела інноваційного зростання, та непослідовність заходів державної аграрної політики в інвестиційній сфері. Завдяки чому стримуються процеси економічного оздоровлення підприємств-банкрутів. На сьогоднішній день на сіль-